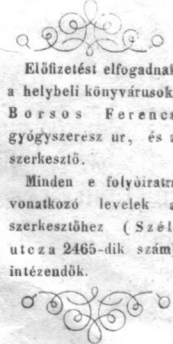

Megjelenik havonként
háromszor, egy-egy
íven, negyedréti alakban,
közhasznú tartalommal.

Előfizethető ny
idényre, vagyis félévre:
helyben, házhoz hordás-
sal 1 frt 50 kr., vidékre,
postán küldve 2 frt.
Egyes szám ára 10 ujkr.

HORTOBÁGY.

FOLYÓIRAT.

Előfizetést elfogadnak
a helybeli könyvtárosok,
Borsos Ferencza
gyógyszerész ur, és a
szerkesztő.

Minden e folyóiratra
vonatközo levelek a
szerkesztőhöz (Szól-
utca 2465-dik szám)
intézendők.

1861.

5. szám.

Dec. 11.

Kistemplombeli orgona és építkezés.

A folyó év elején egy buzgó keresztyén nő, özvegy Auer Andrásné asszony 10,000 ezüst forintot ajándékozott a helybeli ref. egyháznak, hogy abból a ref. kis templom számára egy oda illő orgonát készíttessen. — Az egyház közgyűlése a gazdasági szakosztálynak tette kötelességévé, hogy a műértőbb helybeli lakosok meghallgatása s közreműködésével, a templom helyiségét megvizsgálván, a készítendő orgonára csődöt hirdessen.

Felmerült azon eszme, hogy miután a nagytemplomban levő orgona nem alkalmas helyen van, azt a szószék feletti karzatba áthelyezni, sőt, ha lehetne a, kis templomba átvinni, s az új orgonát a nagy templomba készíttetni lenne legcélszerűbb; ezen eszme azonban az adományozó asszonysággal közöltetvén, oda nyilatkozott, hogy ő a kis templomba kíván új orgonát tétetni. — Több előleges adat beszerzése után, a szakbizottmány összeülvén, miután oly hitben élt, hogy a nagy templomban levő orgona 40 változatu (register), ehez aránylag elégnek látta, hogy a kis templomba 32 változatu készíttessék; később a szerződésből és szemléből meggyőződött ugyan, hogy a nagytemplomé 30 változattal bír, s e miatt többen, — különösen egy szakértő férfiú írásbeli nyilatkozata alapján, — a kis templom helyisége

hez mérve, elegendőnek vélték 26 változatu orgonát, a Bizottmány mindemellett a 32 változatu mellett maradt.

A nov. 27-kén tartott egyházi közgyűlésben fölolvastatván a Bizottmánynak e tárgyra vonatkozó jegyzőkönyve: a közgyűlés azon okból, mert a kistemplom ürterjedelmét tekintve, oda több változatu s erősebb orgonát, mint minő a nagy templomban van, szükségesnek nem tart, 26 változatu orgonára rendelt csődöt hirdettetni. Ezen csödre az adományozó egyenes akaratahoz képest csupán Magyarországhban lakó orgonakészítők pályázhatnak, ajánlataikat jövő évi Január végeig Kovács Lajos bizottmányi elnökhöz beadhatják, a részletesb föltételekről ugyanott bővebb felvilágosítást nyerhetnek, az orgona pedig 1862 dik évi octoberre beállítandó, s használatra átadandó lészen.

Ezzel egybefüggőleg szóba hozatott, hogy a mennyiben a kis templom fedele oly rossz állapotban van, hogy azt a jövő évben megújítatni elkerülhetlenül szükséges, czélszerű lenne egyszerű mind megvizsgálni: nem lehetne e ezen elavult templomot egyuttal újból építtetni, vagy legalább falainak s boltíveinek főlebb emelése által csinosb alakuvá tenni? Erre nézve ismét a gazdasági szakbizottmány lön utasítva, hogy még e tél folytán ez iránt tervet készíttetvén, a templom tetejére régebben adományozott összeg figyelembe vételével javaslatot tegyen.

Ohajtandó volna, hogy ezen építkezésre nézve, ugy keresztyéni buzgóság, mint a város szépítésének szempontjából minél többen közölnék nézeteiket. — Legkevésbbé sem tulajdonitunk magunknak szakértőséget; mindamellett bátorkodunk

ez ügyre nézve, az említett két okból, nézeteinket nyilvánítani.

Többszöri szakvizsgálás után ma már kétséget nem szenved, hogy a kis templom falai pilótlakra építvék. — Tudva van a régi jegyzőkönyvekből, hogy a városnak azon része, hol most ezen imaház fekszik, hajdan egész a Miklósutczáig mocsár és ingovány volt; ezen körülmény okozta ennek karókra építtetését, s innen magyarázható még, hogy az alapfalak itt, más templomokéhoz aránylag gyöngék, annyira, hogy azokat később az ablakok közé alkalmazott bástyaszerű falakkal kellett erősíteni. A templom bensején már erősebb alapokon nyugvó két oszlopsor fut végig, s ezen oszlopok tartják a boltozatokat.

A falak e gyöngesége miatt, véleményünk szerint nagyobb szerű fölebbemelés s ujtás czélszerűtlen s csaknem kivihetlen lenne. Debreczen ref. hiveinek jelenleg — az ispotályival együtt — három temploma van. Micsoda arány ez a hivek számához képest, és minő csekélységül tűnik fel, ha Debreczent például — hogy példát említsünk — Velenczéhez hasonlítjuk, melynek csak három annyi lakosa és 104, tehát harminczötször annyi temploma van! Egy negyedik templom építtetése Debreczenben, már igen régen szükségesnek találtatott és annak helyiségeül czeglédutczának keleti térsége ki is jelöltetett; — ideje volna ezen új imaház építtetését valahára erélyesen munkába venni, annyival inkább, mert bizvást remélhető, hogy az, a hivek buzgólkodásából 15—20 év alatt teljesen felépülhet. — Azonban míg ez megtörténhetnék is, a kis templom használhatóvá tételéről kell gondoskodni.

Igénytelen véleményünk szerint a templom boltozatát lebontani s fölebbemelni akarni annyi, mint a templomot lerombolni. Ezt tehát mostanra még szükségtelennek tartjuk. Épen úgy nem tartjuk szükségesnek, hogy a templom padozata, mely az utca színvonalánál mintegy 7—8 labbal alantabb áll, fölebb emeltessék, a mennyiben a templom benseje ily fölemelés által alacsonynyá válván, magasztosságából s czélszerűségéből sokat vesztené. Különben is hány régi templom van hazánkban, mely, ambar több lépcsőn kell bele lemenni, az ódon nagyszerűség magasztos képét

mutatja! — Szerintünk a falak és a boltozat mostani mérvök és alakjokban volnának meghagyandók, ezekre lehetőleg könnyű új tetőt kívánánk alkalmaztatni, ezen tető sulyának egy részét — a gyöngye külső falak kimélése végett — az erős két sor oszlopon végig vezetendő falazat vagy fekvő oszlopszatra czélszerűen osztván be. A templom és torony külalakját illetőleg, ügyes építész oly tervet készíthet, mely által a mostani disztelen tűzfal s törpe bejáratok (porticus) eltűnván s az egész épület ódon izlés szerint átalakítván, azok kevés költséggel csinosokká és hosszú időnkig használhatókká tétethetnének. Ezen átalakításnál tekintetbe kellene venni, hogy a mostani rut kerítés leromboltatván, a Széchenyi utca megszűnt torkolata a maga eredeti szélességére helyezettnek vissza, a nyügeitől megszabadított épületnek is ezáltal az illő láttáv (perspectiva) lehetőleg megadatván.

Nem lenne czélszerűtlen e tárgyban helybeli építészeink buzgóságát tervkészítésre igénybe venni; sőt miután jeles hazai építészünk Skalmiczky Antal ur, az állandó színház építésére való felügyelet, s mint tudjuk, magán építkezések vezérlése végett is, városunkat mostanában gyakran meglátogatja, őt is ily költségkimelő terv készítésére fölkérni. Ugy van szerencsénk a tisztelt építész ur honfiúi buzgalmát és ügyszeretetét ismerni, hogy ily csinosítási tervet vázolni, igen jutányos árért szíves lenne.

Épen nem szükség — mint már említők is — a templomot és tornyot lerombolni vagy azokat tiszteletgerjesztő ódonszerűségökből kivételteni, hogy a kor igényeihez alakíthassuk, s díszes és tekintélyes épületeink kis számát, kevés költséggel szaporítsuk.

Intés.

Bármily hitegetve
Kínálja magát:
Ne idd ki fenékig
Az élv poharát.
Mert színe felül van,
És színe alatt,
Meglásd, hogy egyéb nincs
Mint durva salak.

G y a p a i.

Közelet.

A legközelebb tartott ref. egyházi közgyűlésben tárgyalás alá jött, a pénzügyi szakosztálynak, az egyházi tartozások tárgyában tett véleményes jelentése. Az elmúlt öt év alatt ily czim alatt befizettetni kellett összegből, nem kevesebb, mint 14,500 afri. maradt hátralékban. Ha meggondoljuk, hogy a széles magyar hazában, hol Istent a reformált egyházi szertartások mellett imádják, sehol nem fizetik egyesek által kevesebb összeg egyházi tartozásképen, mint Debreczenben, melyet kalvinista Rómának neveztetni megszoktunk: valóban nem tudjuk, ha vajjon e csekély összeg arányában roppantnak mondható hátralékot vallási közönyösségnek, vagy a közbejött nehéz és nyommasztó körülményeknek tulajdonítsuk? Az egyházi közgyűlés nem akarván egyelőre e tartozások polgári uton behajtását eszközölni, házanként kiosztott fölhívással kéri s inti tartozásban maradt hiveit, hogy hátralékaikat ezen év utolsó napjáig a náluk megjelenő egyháziaknak fizessék le; időt enged egyszersmind, hogy az addig be nem fizetendett összegek, a jövő Január utolsó napjáig az említettek házaikhoz beküldethessenek, az azon napon túl is tartozásban maradtak ellen pedig, a végrehajtás szigorát fogja alkalmaztatni.

Egyházi tartozás czim alatt évenként 7100 ofri. vettetik ki; szükség van pedig évenként 8250 frtra s így évenként körülbelül 1150 frt. deficit mutatkozik az egyháznál. Szükséges itt tudni, hogy e czim alatt kivetett összegből fizettetnek lelkészeink, kántoraink, egyházi hivatalnokaink s egyrészen az utcai tiz leányiskola tanítói; szükséges tudni, hogy néhány év előtt az utól említettek, kik csekély fizetéseiket a város, mint hatóság pénztárából vették, az egyházhoz folyamodván fizetéseik emelése végett, fizetéseiket az egyház saját pénztárából oly reményben emelte föl, hogy e fölemelésből előálló összeg a város pénztára által megtérítették; e remény azonban mind ezideig nem teljesülvén, nagyon természetes, hogy a mely összeg az előtt lelkészeink, kántoraink s egyházi hivatalnokaink fizetésére elegendő volt, most a leánytanítók fizetésének pótlását is nem fedezheti. — Már a kevesebb számból

állott presbyterium égető szükségnek látta ezen bajon segíteni, átlátván, hogy az évenkénti hiány többi pénztárait károsítja; azonban e kérdést majdan a nép által választandó egyházi előjáróság által vélte jogosan és érvényesen megoldhatónak. — Most, az összes nép bizodalomból választott egyházi képviselők ülven az egyházi kormányon, halaszthatlannak találta a közgyűlés e bajon segíteni. Voltak, kik, miután az évenként kivetett összeg nem elegendő, természetesnek találták, hogy oly összeget kell kivetni, mely a nélkülözhetlen kiadást fedezze, mit egyelőre az által vélték elérhetőnek, hogy addig is, míg a mostani kivetés kulcsa igazságosabban megállapíthatnák, minden forint után még 20 kr. fizetessék; voltak, kik legczélszerűbbnek találták, hogy kiki számot vetvén vagyoni állásával, enmaga állapítsa meg azon összeget, mit az egyház szükségeire évenként áldozhatni gondol s ezek úgy vélekedtek, hogy az ily önkéntes enmegadóztatásból oly összeg fog évenként bejöni, mely nem csak az eddigi kiadásokat fedezendi, de az egyház más szükségeire is jelentékeny tartaléktöket képezend. A közgyűlésben jelenlevők többsége azonban jelenleg, sem az egyházi tartozás fellebbemelését, sem az önmegadóztatást nem látta czélszerűnek s így az e tárgyban jelentést tevő szakosztály véleményét fogadva el, a következő évre kivetett egyházi tartozáson felül, a hivek kegyeletes adakozását veszi igénybe; fenntartván kormányzó hatalmánál fogva azon jogát, hogy az egyházi tartozásnak helyesebb kulcs szerinti kivetését, összekötvé a díjnélküli elemi iskoláztatással, tüzetesen tárgyalván, e tárgyban rövid időn véglegesen határozhasson.

Elhunyt apáink különböző kegyeletes alapítványokra több mint kétszázezer forintot raktak össze filléreikből, mely egyházunk pénztárában kezeltetik; a folyó költségek fedezésére nem tőnek alapítványokat; de hogy is jutott volna eszükbe nekik, kik az alapítványokon kívül a folyó költségeket, mindenkor kész szívet s bőven fedezték, hogy eljövend egy kor, midőn unokáik nemhogy az általok tett kegyeletes alapítványokat gyarapítanák, de az egyház szolgálói, hivatalnokai s gyermekeik tanítói fizetésére nélkülözhetlen fillé-

rekből öt év alatt 14,500 forinttal maradtak tartozásban. Lehetlen a keresztyén ember szívének keserű fájdalommal el nem telni, midőn tudja, hogy míg piperére, tobzódásra s számtalan nélkülözhetőre százakat pazarlunk, az Istenről s engyermekaink tanításáról megfelelkezünk. De hisszük, hogy nem aludt még ki teljesen sziveinkből a vallásos kegyelet s bizton reméljük, hogy eleink példájakint az Isten és népnevelés ollárára meghozandjuk a kívánt áldozatot.

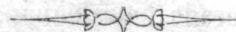
Kijavítva tudatjuk, hogy a Csokonaiünnep szavalói közül, az egy aranyat nyert pályamű szerzője Cserna Géza, első éves jogász; a tavaly díjazotté pedig Bihari Péter, hitvégezt.

A tiszavidéki vasuton Dec. 1-től kezdve a téli hónapok alatt, naponkint egyszer jár a személyvonat és pedig Debreczenbe érkezik, Pest felől d. u. 2 óra 45 perczkor, Kassa felől d. e. 11 óra 52 perczkor. Debreczenből indul Pest felé d. u. 12 óra 7 perczkor, Kassa felé d. u. 3 órakor. A nagy vásár alatt azonban ismét kétszer fog jární, mely változás idejét az igazgatóság külön hirdetményben tudatandja.

A „Hölgyfutár“ r. levelezője azt hiszi, hogy „Szinügyegyletünknek egyedüli, vagy legalább fő célja, eredeti vig darabokra jutalmakat tűzni ki.“ — Mi nem így fogtuk fel az egylet hivatását. Szerintünk egyedüli célja nem lehet más, mint általában a vidéki színészet emelése, különösen pedig Debreczenben, színházba járó közönség teremtése, s csak az e célra segítő eszközök közt látjuk azt, a mit r. l. végcélnek helytelenül nevez. Eredeti vig színművekre jutalmakat tűzni, hasznos és szükséges dolog ugyan, de annyira fontosnak még sem tudjuk tekinteni, hogy csupán e célra egylet alakuljon.

A „Hortobágy“ról így szól r. l. „Jobb volna ha a szerkesztő oly modorban írná színházi észrevételeit, mint az első számban írta, s nem úgy mint a későbbiekben. Neki az a hivatása, hogy színészeink játékát megrostálja“ stb. R. l. hibás stílikájából nem tudjuk ohajlását tisztán kiérteni, csak azt sejtjük, hogy nagyobb szigort akar ajánlani; nem gondolva meg, hogy a Debreczenben

működő színészeket, nem párisi szemüvegen át kell megbírálni. De e fölött nem kívánunk vele vitázni, csak arra figyelmeztetjük — miután a, nyelvezet különbözősége és egyebekből még eddig észre nem vette — hogy a szerkesztő: szerkesztő, a szinbíró pedig: szinbíró.

Miskólcz dec. 7. Hortobágy, te nagy! hány millió előfizető megférne roppant hátadon, melyet több juh borotvál és harap, mint a mennyi jámbor adófizetője van némely herczegségnek! tenger föld, melyet ha kis druszád gratis szerkesztőjének hagyományozna valaki, egy fináncz concipista a pénzügyministerségig vinné fel, míg az utána járuló százalékot ki bírná számítani; még akkor sem levén biztos, hogy tudós Brassaink hibát ne fedezne fel benne, — feiéd repüljön e levél! — És te kis „Hortobágy“ melynek szerkesztőjét ismerem olyan áldott természetű embernek, hogy fentebbi hasonlatomért boszankodni nem fog, vedd hasábjaidra ezen miskólczi szerény egyetmásokat!

Tekintetes nemes Borsodvármegye maig törvényen kívüli állapotban van. Törvény és igazságszolgáltatásért bármerre forduljon az ember, még olyanra sem talál, ki folyamodására biztató ígéretet hátíratoljon. — Mióta Bizottmányunk a paradicsomból kiüzetett, szomoruan üres a zöld asztal melléke; sőt lehet, hogy már zöld asztal sincs, s azon szent hely, melyben néhány nap előtt megyénk értelmisége tanácskozott, most ruhatisztító léha cselédségnek lön adományozó tanjája. — Teljesen megalakult tisztviselői kar nincs; a biztos ur megyeházi szállásából hébe-hóba kap ki a hir szele egy-egy uj tisztviselői nevet. Ily körülmények közt a jó érzelmű polgárnak borsódzik a háta, míg az adósságcsinalók ujongva örülnek, hogy elérték azon aranjúezi szép kort, melyben a váltónak nincs foga.

Miskólcz férfivilága a casinók ujságlapokban bővelkedő zöld asztalai mellé szorult eszmecserézni, s minthogy a nyilvános élet minden szabadabb mozdulata, a legujabb hadparancsnok-sági codex §§-ba botolhatna, beszélgetésünk a tél unalmi, a drágaság, színházunk üressége s több eféle körül forog; elannyira, hogy a közel jövő reményvesztettségéről szó sincs közöttünk.

Kilátásunk van jövő január derekától kezdve más helyre is menekülhetni az unalom elől. Ugyan is a vállalkozó szelleméről ismeretes Reszler itt járt e napokban s színházi választmányunknak megígérte, hogy ha népes társulatát biztosító bérletet előteremtenie sikerül, ő a költséges átrándulást január közepén megteszi, s két hónapot itt töltené. Mint hallom, az előfizetések körül erősen sűrögnek-forognak, s hiszem, hogy városunkra a színészet iránti közönyösség vádja nem nehezülend. — Tegnapelőtt a két Doppler és Sipos Antal, szép számú, válogatott közönség előtt hangversenyeztek, a „Korona“ vendéglő terében. — A fuvalózó Dopplerek jelessége ország-szerte ismeretes s így magasztalással elmaradhatok. Sipos ur tiszta, könnyű és kellemes zongora játéka zeneértő közönségünk osztatlan tetszésében részesült.

Megemlítem végre, hogy levelem egyoldalu ne legyen, hogy kereskedelmünk pangó állapotban csenevészkedik. Hetivásárainkon fordul ugyan meg egy-egy felföldi atyafi vevőkint, de az adásvetés általában csak a mindennapi szükséglet fedezésére szorítkozik, s csak bankópénz circulál. „Aranyt“ ugyan láthatni még Fränkel könyváros kirakatában, de csak ritkaságképen, mert helyette, — mint Biharban a t[H]allér és a pet[r]ak, — nálunk a máriás[i] kezd lábra kapni.

Hortobágyi dobos.

Amerikából.

Levéltörredék.

„Miután az egész nyarat kellemesen falun töltöttem — írja egy kivándorolt magyar — két hét előtt tértem vissza ide, Saint-Louisba, hol első teendőm volt, az általad küldött bort kiváltani s miután azt 3 napig leszállni hagytam, az első poharat, több ismerősöm jelenlétében, magam ürittem a magyar haza és nemzet jóvoltáért. Te féltél, hogy a bor*) elromlik, míg tengeren át ideérkeznék. Nem volt okod, kedves bátyám!

*) Székelyhidi (érmelléki) bor, Szentiványi József ur termelése. Elindított Debreczenből 1860-diki September elején, de utközben a szállítóhajónak baja esvén, több viszontagság után, egy évi barangolással jutott kézhez. Szolgáljon ez bizonyágul a magyar bor kitünő voltára.

mint én előre is hittem, nemcsak hogy el nem romlott, de kitünően jó, tiszta, mint kristály és sárga, mint arany, csakhogy néhány itczényivel elapadt. Mint leveledből látom, a bor, melyet számomra vettél, még megvan. Ha igen, ugy el ne add, mert szeretnék belőle küldetni, mihelyt az idők kissé jobbulnak. Általános elismerést idéz elő.

Köszönettel fogadtam az általad küldött könyvek és hirlapokat. A Vasárnapi ujság és Politikai ujdonságokat folyvást kapom, ámbár kissé rendetlenül. Meg vagyok győződve, hogy a kiadóhivatal pontosan küldi, de a mi postáink nem épen mintaképei a rendnek s így néha egy-egy szám elvész, miáltal az egész sokat vesz érdekéből. Helyzetünk jelenleg oly zilált*) hogy teljes lehetetlen megmondanom: meddig fogok itt lenni, annál fogva légy szives ezen lapok küldetését, mihelyt az előfizetési idő lejárt, megszüntetni, szeretném azonban, ha a debreczeni lapot évnegyed vagy félévenként keresztkötésben (ha lehet) megküldenéd, a Johnson ház által biztosan megfognám kapni. Sajnálkozva kellett a „Közlöny“ egyik számában olvasnom a kiadó-szerkesztő azon forró ohajtását, hogy bár 800—1000 előfizetője lenne Debreczenben! — Uram Isten! mily szerény kívánság oly nagy várostól. Hiszen itt Amerikában, oly népes városnak, minő Debreczen, legalább 4—5 hirlapja van, melyek minden naponként több ezer példányban jelenik meg; ezenkívül a napilapok külön kiadásokban is megjelennek (leginkább a vidék számára) többnyire egyszer, de némelyek kétszer-háromszor is hetenkint. New-Yorkban egynek-egynek, 50—60 ezer, sőt a „New-York Ledger“-nek fél millió előfizetője van. Ez szép-irodalmi heti lap, kétszer olyan nagy, mint a „Közlöny“ s ára egy évre csak másfél dollár (3 forint). A hol így pártolják az irodalmat, ott természetesen igen jutányos árakat lehet szabni.

Mit mondjak politikai helyzetünkről, az eddigi eredmények s a jövőről? alig tudom. Annyi bizonyos, hogy egy borzasztó testvérháborúnak vagyunk közepette, melynek kimenetelét emberi ész belátni nem képes. A kormány részéről mint-

*) Kétségkívül a politikai zavarok miatt.

egy 500 ezer ember áll fegyverben, míg elleneink legalább 350 ezeren vannak. Tagadhatlan, hogy ezeknek tiszteik és főtiszteik sokkal jobbak, mint a mieink, mi nekik nagy előny; de az is igaz, hogy sokban nagy hiányt szenvednek, míg a mieink mindennel bőven el vannak látva. Ha ezen nagy különbség előbb-utóbb véget nem vet ezen rut polgárháborúnak, nem tudom mi vehessen? mert a kormány főbb hivatalnokai között is oly árulások és csalások fedetnek fel, csaknem naponta, hogy nem csoda, ha a nép lassankint higgadni kezd, s közönyösen nézi oly ügy fejlődését, melynek kimenetelétől különben világi boldogságát, de talán lelki üdvösségét is feltételezi. Oh! mennyivel könnyebben megbirkózhatnánk a világ bármely hatalmasságával együtt, mint külön, vagy éppen egymással!

Méltán kérdezheted: honnan van az, hogy én még eddig részt nem vettem e háboruban? Okaimnak csak felét elmondani is sok volna. Azonban még nincs vége s én — ha szükségét látom — kész vagyok az unióért, melyhez testestül lelkestül ragaszkodom, sikra szállani.

Városunk (Saint Louis) jelenleg meglehetősen csendes és biztos, de még nem rég szóval és tettel nyilvánosan is bántalmazták itt a kormány embereit, miből többször kellemetlen surlódások következtek. St. Louis lakosainak nem csekély része az ellenséggel rokonszenvez, melynek csapatai alig 50—60 angol mfnyire állanak innen.

Helyzetünk könnyen ismét rozszabulhat, kivált, ha igaz a ma itt kerengő hír, hogy John C. Fremont, a nyugoti hadtest általánosan kedvelt főparancsnoka, állomásáról elmozdított. Fremont alatt két honfitársunk is szolgál: Zágonyi*) és Asbóth. Az első, mint őrnagy, igen vitézül tüntette ki magát, két hét előtt, egy csatában“ stb.

(Ezen sorokat, a levélíró fivérének sziveségéből közöljük. Meg kell említenünk, hogy az, ki e levelet írta, debreczeni születésű asztalos legény, kinek műveltsége szép például szolgálhat hazai kézműveseinknek.

A levél nov. 8-án kelt. Szerk.)

*) Az új-yorki legkedveltebb lapok egyike: „Leslie Frank képes újsága,“ nov. 16-iki számában, többek közt ezen jeles házánkfiának arcképet is hozza. Szerk.

Péterfiai színház.

Nov. 28. Mayerbeer Hugenották című dalműve volt hirdelve, azonban Baráthy betegsége miatt Verdi Ernani című lírai drámája adatott 4 felvonásban. A közönség ugy látszik nem haragudott a véletlen cseréért, mert a lágy olasz zenét kedvesebbnek érzi; Ernani pedig, mely, ha nem csalatkozunk, első méltatá figyelemre Verdi nevét, a zeneértők előtt, — ma is egyike a kedves dallamú operáknak. Térey A. (Elvira); Mezei (Carlos); Reszler (Ernani); Foltényi (Don Silva). Szépen éneklé Elvira az 1-ső felvonás harmadik jelenetében a Cavatinát; szintén jól sikerült a Carlóvali duettója, s az erre Ernani közbejöttével keletkezett jelenet s allegro vivacissimo terzetto, ugy a 4-dik felvonás végterzettoja. Foltényi különleg jól alakítá Don Silvát, de dalaival nem hirt eléggé megbirkózni. A dal- és zenekar jól működtek. Nézők közép számmal.

Nov. 30. Timár javára: Egy segédszerkesztő viszontagságai, vagy a párbaj mint házasságszerző. Eredeti parodia énekrészekkel. Irta Timár János. — A színmű stereotyp mesejéről hallgatunk, mert nem olyan, hogy még beszélhessünk is róla, csak azon keserű kötelességet akarjuk teljesíteni, hogy egy-két feltünőbb részletről emlékezzünk. A közönség ugyis szigorubban bírálta meg ezen művet, mint hogy saját egyéni elítélésünket is itt kifejezni szükségesnek tartanók. — Legelső botránykő a főszerep, azon segédszerkesztő szerepe, ki annyira viszi, egyébiránt nyíltan is bevallott, e szerint öntudatos jellemtelenségét, hogy egy idegen ur küldésére a boltba szivarért megy, a mogyorópálcza előtt tétet-fejet hajt, egy kisasszonynak vélt szakácsnének a találkozás első pillanatában szerelmet vall, s a. t. E szerepet látva, azt hinné az ember, hogy szerző csupán valamely szigorú bírálóért akar a „vén kritikusokon“ bosszút állani. Oh nem! Timár e műben saját kartársát, a vidéki színészt is jellemtelennek festi, midőn alázatosan kunyoráltatja vele a lapszerkesztő kegyét; s a dolog annyival botrányosabb, mert a kegykunyorálás jelenetében nem a költött személyt, hanem Sztupát, a színészt halljuk az egy napra főszerkesztővé lett segédhez beszélni. — „Minő szerepeket játszik ön?“ kérdi a segédszerkesztő. — „A lármázó, az égre kiáltó hősöket személyesítem“ — feleli Sztupa. — „Ah! ön lesz az, kit minap a Hölgyfutár annyira megrótt. Hja! harátom, így jár az, ki a recensensnek nem köszön.“ — Lehet hogy más betűkkel, de ez van kifejezve, elég helytelen pajtáskodással oly műben, mely, ha jól sejtjük, leginkább a hírlapírók hirhedt pajtáskodását öröködi megróni. — Nem kevésbé jellemtelen — egy-két halványan rajzolt, tőrhető alak mellett — a magyar birtokos osztály képviselője, Menyhért ur, ki elég gyáva, magát két fiatal ember által, újságok és könyvek fejéhez dobáltatván, a szobából kiüzetni, és elég nyomorult, unokaöccsének öt pengő forintot kínálni, a miért ez egy párbajban életét kockáztatta érlette. De mindez semmi azon botrány mellett, hogy a segédszerkesztő, oly sötétségben, hogy a pamlagot is csak tapogatva leli meg, ölelgeti, csókolgatja a vén Rebekát, ki neki, valóban magához méltónak, a kerti lugasban (notabene:

csikorgó telen), csaknem a közönség szeméi előtt, találkát ad. Ha ily jeleneteknek eredeti színműben színpadra jönni szabad, akkor ne bántsuk többé a francia iskolát, mert abban sem tanítják az aljasságot érthetőbben. — A színlap e művet paródiának nevezi. Mi okból? azt ő tudja, mert azon egy-két dalművész, melyet a segédszerkesztő és kebelbarátja által elrontani hallánk, nem elég arra, hogy bármely silányság rólók neveztessek. — A színlapon az is áll, hogy „az énekrészeket összeszedte Megyessy.“ Szerény dicsőség. Ha mi Megyessynek volnánk, nem dicsekednénk ilyesmivel. — Záradékkal Timár tót tánczot tánczolt. Meglehetősen tánczolta, de rosszul tette. Ügyes színész, kinek tehetsége és elég alkalma van magát művészsze képezni, minden tekintetben csak veszíthet, midőn oly helyeken keres babért, hol ész helyett láb szerepel, vagy hol a járást nem tudja.

Végül nem adhatunk jobb tanácsot szerzőnek, mint hogy hasonló tévedésektől, jövőben okakodjék.

Negyven napi szemle.

October 20-tól. November utolsó napjáig volt összesen 37 előadás; 26 bérletben, 10 jutalomjáték és egy, jótékony célra. — Adatott 1 francia tragoedia, 2 eredeti dráma, 6 francia dráma, 2 rémdráma, 4 eredeti színjáték, 4 eredeti vigjáték, 1 angol vigjáték, 9 francia vigjáték, 2 népszínmű, 10 dalmű, 1 operetta és 1 izé. E szerint legtöbb előadás volt vigjátékkal (14) és dalművel (11). — E játékrendre nézve következő észrevételeink vannak: 1-ször: helyeseljük, hogy a vigjáték tulnyomó számban jön elő; 2-ször: helyeseljük, hogy vasárnaponként nem csupán ugynevezett vasárnapos darabok, hanem jobb színművek is adatnak; 3-szor: rosszaljuk, hogy 35 másnemű előadás mellett, csak 2 népszínmű adatott (az is mindkettő rég megérett arra, hogy ad acta tétessék); 4-szer: ohajtanók, hogy minden második előadás eredeti színmű, s ezek közül minden harmadik, népies vagy népszínmű legyen, s ez ohajtasunk épen nem oly nehezen teljesíthető, mint első tekintetre látszik; 5-ször: a „Neslei torony“ és „Szép molnárnő“-féle erkölcstelen darabokat végkép kiküszöböltetni kívánjuk; 6-szor: a jutalomjátékokra nézve oly intézkedést ohajtanok és látunk mulhatatlannak szükségesnek, hogy soha egy héten egynél több ne legyen, (ha 37 közül 10 jutalomjáték, mint a múlt 40 nap alatt, akkor lehetetlen, hogy a közönség kellőleg jutalmazhassa kedvenceit), s hogy az igazgató a jutalomjátékokra választott színművek felett szigorú szemlét tartson, és az e körül történni szokott visszaéléseket a lehetőségig korlátozza; 7-szer: miután azon kellemes helyzetben van az igazgató, hogy nincs annyi páholya, a mennyit kibérelnének, s e miatt olyan bérlok is vannak, kik felváltva látogatják a páholyt: figyelmeztetés után azon tanácsot adjuk neki, intézkedjék, hogy az előadások, különösen a dalművek játékrendje, mind a két félbérloknek, a lehetőségig egyenlő művelvet nyújtson; vagyis a bérlet páros számaira annyi jusson, mennyi a páratlanokra.

A személyzet (leszámítva a karokat és kíségitöket) követ-

kezökép működött: Prielle, Szentkúti és Timár felléptek 27-27-szer, Foltényi 22-szer, Csabi 21-szer, Váci Vilma és Zöldi 19-19-szer, Bánhidya Emilia és Sztupa 17-17-szer, Sánta 14-szer, Fehérváriné, F. Szabó Amália és Zöldiné 12-12-szer, Reszler 11-szer, Baráthy 10-szer, Fehérvári A. és Mezei 9-9-szer, Sanca A. 8-szor és Térey A. 6-szor. — A személyzet (ide értve a nem nevezetteket is) működésére következőket jegyezzük meg: 1-ször, a szereptudás nélkülözhetlen, mindennapi kenyere a színművészetnek. E nélkül nemcsak színpadi jellemet művészileg előadni, de középszerűleg játszani sem lehet. Hogyan lehetne feltenni, hogy a szerep jellemének mélyére hasson az, ki annak felületével sem ismerkedett meg eléggé! hogyan lehetne színpadi hatást képzelni ott, hol nemcsak a hangos beszédre kényszerített sugó minden egyes szavát, tisztán megértheti a közönség, hanem a szereplők azon botrányos szokását is, hogy a sugó szájába néznek, intéseit lesik s hozzá lehetőleg közel állanak, mindennap tapasztalni kénytelen. Az olyan színész, ki szerepét meg nem tanulva lép fel, művészi hírnevének szebb felét előre a a sugónak ajándékozta. Méltányolva kell megemlítenünk, hogy e tekintetben (a dalműveket leszámítva) általában színésznőink, és a férfiak közül Zöldi kivételt képeznek. 2-szor, az illusio életföltétele a színpadi hatásnak s elérésére az előbb említetten kívül szükséges, hogy a szereplő egyetlen mozdulatot se tegyen, a mi szerepéhez nem tartozik. Ezen szabály ellen nagyon sokat vétnek színészeink. Közülök a ki mondókáját elvégezte, azt látszik hinni, hogy azzal mindent elvégzett. Járkál, az ablakon kinéz, a csoportot megbontja, a színpadról kimegy, a műben előforduló mondatot, vagy játszótársát megneveti, sőt az is megtörténik, hogy a egyik-másik színlalal közé beszélget. Senki sem kívánja a színésztől, hogy színpadon kívül, emberfeletti lény legyen; de hogy színpadon, a színpadi egyént a legcsekélyebb részletekig híven személyesítse, és saját egyéniségéből csak egy vonalnyit is észre ne vétessen, azt mindenki joggal követelheti tőle. 3-szor, külön pontban jegyeztük meg, mert legáltalánosabb hiba színészeinknél, hogy csaknem kivétel nélkül, egyenesen a közönséghez beszélnek, reá mosolygnak és hunyorítanak, szóval mintegy vele társalognak. A színpadon mozgó alakoknak mindig felül kell állni a mindennapiságon: soha sem szabad a nézőnek eszébe juttatni, hogy azok is csak olyan emberek, mint ő, mert műérzet nélkül műélv nem képzelhető, műérzet pedig ismét nem képzelhető ott, hol az átszellemülést az egyén testisége akadályozza. — Ilyen általános (de más nemű) hiba színészeinknél az is, hogy oly jelenetekben, hol duzzognak, vagy haragúznak, egészen hátat fordítanak egymásnak s csupán fejöket hajtják kissé félre, hogy mégis egymással beszélni láttassanak. Mily neveltséges, e helyzetet, kivált sokáig látni s mily szembeszökő udvariatiság különösen, ha a szereplőknek egyike férfi, másika nő! 4-szer, ennyi contrát elmondva, azon prót sem hallgathatjuk el, hogy színészeink a külalakitásra, csaknem kivétel nélkül nagy gondot fordítanak, különösen Foltényi és Sánta gyakran meglepő alakokban lépnek fel.

A színházépületről nem szólunk, mert Reszler több ízben bebizonyította, hogy a közönség méltányos ohajtasait tekintetbe venni, kényelmének áldozni kész s hisszük, hogy egyes hiányokon lassankint segít, ezentul sem vonakodandik.

Csupán egy dolgot kívánunk még az igazgatónak, a drámát illetőleg, szívére kötni, (az operát — bocsássa meg Melpomene bűnünket! — részünkről elengednők a dráma mellől, az opera közönségétől pedig lényegbe vágó panaszt nem igen hallunk); azt, hogy adandó alkalommal a dráma személyzetét igyekezzék, nem számra, hanem erőre nézve, szaporítani.

Dec. 1. Hinkó a hóhérlegény, és Markitta, a hóhérleánya. Rémdráma. „E német silányság annyira elveszté már hatását, hogy a legkomolyabb helyeken hangosan kaczag a közönség, a mi természetes, mert az ily motiválatlan s az ész szabályaival merőben ellenkező csigázásai felett a sorsnak, mely ugy tánczol, mint az író asszonyság füttyöl, csupán kaczagni lehet.“ — Ezt 1842-ben írta egy színi tudósító. — Mi meg csak sirni tudnánk, hogy 1861-ben oly színművet kell végig néznünk, mely 19 év előtt már elavult „silányság“ volt.

Dec. 2-kán Halewy 5 felvonásos komoly dalműje a Zsidóhölgy. — A zenekar, különösen a két első felvonásban nem volt összevágó, a dalszemélyzet pedig bágyadtan működött. — A harmadik fölvonásban azonban már mindkettő élénkebbé lön. — Prielle (Arnold) becsületesen dallá jegyesével a párdalt a 2-dik felvonásban. Jól sikerült a 3-dik felvonásban a négyes, illetőleg ötös dal, ugy a 4-dikben Sanca A. és Térey A. (Recha és Isabella) közti duett, mire mind ketten ki is hívtak; hasonlóan jól sikerültek a Baráthy (Gilbert) és Reszler (Eleazar) közti jelenetek és párdalok. — A Zsidónő sokkal jobban adatott eddig ezen társulat által; ma több része ki is hagyatott — Nézők szép számmal. — A lámpák ismét gyöngéledtek.

Dec. 3. A veszedelmes nagyúné Vigjáték. F. Szabó Amália (Müller Adél) már ma helyesebben tűntette elő az idős és ifjú nő közti különiséget, mint minap a „Tündérregé“ben. Sánta élvezetessé tette a néhány szót, melyet (Holzmann) kis szerepében elmondott. Fehérvári A. (b. Emmerling) tulzott.

Dec. 4. A szerelmes pap, francia vigjáték 3 felvonásban. Fehérvári a fiatal theologust ugyaazon mimicával, hanghordozással állítá élénk, mint tegnap az öreg Emmerlinget; szerintünk nem fogva fel jellemét e szerepnek. Timár (orgonista) Foltényi (rendező); Csabi (énekes) Tóth L. (énekesnő) kielégítőleg, Zöldiné (Skolasztika) igen jól játszottak. Váczai V. (énekesnő) halk beszédének felét sem értettük. A két első felvonás meglehetősen unalmasan folyt le, az utolsó élénkebben adatott. A francia vigjátékok nem türik a hosszas szüneteket, azoknál a szereptudás s eleven játék a legfőbb kellékek.

Dec. 5. Lammemoori Lucia, Donizetti 3 felvonásos komoly dalműve. Az első felvonásban szépen énekli Térey A. (Lucia) magánydalát s az utána következő párdalt Reszlerrel (Edgar); szintén jól sikerült a közte s Mezei (Asthon) közti kettős, a második felvonásbans a rákövetkezett quartett, melyben

még Edgar, és Raimund (Baráthy) vönek részt. — Szintén jól énekelt Baráthy a 3-dik felvonásban, de nem tudjuk okát, miért szokta kihagyni azou dalát, mely más színpadokon mindig tapsban részesül? Legszebb pontja volt az előadásnak, Lucia örült-ségi jelenete, e szépen sikerült ének zajos tapsokat aratott; Edgar busongó dala is köztetszésben részesült. Prielle (Arthur) meglehetősen leéneklé kis szerepét. Az előadás, egy kis tévesztést kivéve, a legjobbak közül való, a zenekar is összevágólag működött, de a kürtökkel nem lehattünk megelégedve. — Nézők kevés számmal.

Dec. 7. Fehérvári A. jutalmára: Benyovszki, vagy a kamcsatkai lázadás. Irta Koczue. (Ujra) fordította Martonffy Frigyes. Fehérvári Antalnak annyi érdeme van e színház létrehozása és a rendezések körül, hogy valóban nagyobb közönségre számítottunk ez este, mint a minő megjelent. — Másrésztől meg kell vallani, hogy színészeink mindent elkövetnek a jutalomjátékok rossz hírének megörökítésére. S ez annál különösebb, mert nem egy példa bizonyítja, hogy a közönség jutalomjátékoknál sem nagyobb számban látogatja, a határozottan rossz színműveket, mint egyébkor. — Az előadás türethető volt.

Szerkesztői mondani való.

N. N. urnak helyben. A dolog rendben van. De ki kell jelentenünk, hogy a rendbehözás nem az ön felszólalása, hanem V. J. ur figyelmeztetése folytán történt. Ez által azt akarjuk mondani, hogy oly felszólalásokra, melyeket valaki névtelenül tesz, ha „többek nevében“ teszi is, nem lehetünk tekintettel.

K. S. urnak Budán. A „Hortobágy“-ra vonatkozó adatokat ezen számból láthatja ön. — Az emlékszoborra nézve egészen ellenkező véleményben vagyunk s azt hisszük, hogy kezdeményezésre rosszabb időt sem választhatnánk a mostaninál. Legyen nyugodt! mihelyt lehet, azonnal felszólalunk s az eredményről önt is tudósítandjuk.

Nyilatkozat.

A D.N.V. Értesítő Dec. 4-jén kelt 53-dik számában nevem aláírásával megjelent költeményt tudtom és akaratom nélkül közlőtte az illető szerkesztő. Mint később megtudám: más lapból vette át. Ez ellen nincs szóm, — csak hogy ha már ezt tévé, adta volna ugy ki, a mint ott közölve volt; így el nem mulaszthatom ez eljárás ellen óvást tenni.

Debreczen dec. 9. 1861.

Szél Farkas.

Piacziárak dec. 3-kán.

Középár: 1 Pozsonyi mérő tiszta buza 4 f. 20 kr. — Kétszeres 3 f. 60 kr. — Rozs 2 f. 60 kr. — Árpa 1 f. 90 kr. — Zab 1 f. 35 kr. — Tengeri 2 f. 75 kr. — Köles 2 f. 80 kr. — Kása 5 f. 20 kr. — Egy mázsa szalonna ó 36 f. — kr. — Uj szalonna 30 f. — kr. — Egy font marhahus 18 kr. — Egy font sertéshus 18 kr. újpénzben.

Kiadja a debreczeni Színügyegylet.

Szerkeszti: Illésy György.